

І. В. Посудевськийад'юнкт кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
Національна академія внутрішніх справ, м. Київ

ВІКТИМОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЖЕРТВ ВІДНОСНО ЯКИХ ВЧИНЯЮТЬСЯ КОРИСЛИВО-НАСИЛЬНИЦЬКІ ЗЛОЧИНИ ІНОЗЕМЦЯМИ У СКЛАДІ ОРГАНІЗОВАНИХ ГРУП В УКРАЇНІ

Кримінологічний пошук нових (альтернативних) методів запобігання злочинам усе частіше орієнтує вчених на проблеми жертви суспільно небезпечних діянь, чинники, що визначають здатність окремих осіб та їх груп у певних ситуаціях ставати об'єктом посягань, учинених з різних мотивів.

У статті наголошено, що, сьогодні, кримінологічний пошук дієвих заходів запобігання кримінальним правопорушенням усе частіше орієнтує вчених на проблему жертви, чинники, що визначають здатність окремих осіб та їх груп у певних ситуаціях ставати об'єктом посягань, учинених з різних мотивів. Однак, до цього часу, в кримінологічній науці не сформовано цілісного уявлення про використання віктимологічних характеристик при проведенні превентивних заходів впливу на різних кримінологічних рівнях.

Доведено, що обрання потенційного жертви корисливо-насильницьких злочинів, що вчиняються іноземцями у складі організованих груп, обумовлено корисливим мотивом, зокрема прагненням отримати матеріальні цінності незаконним шляхом. На основі системного аналізу теоретичних наукових положень, статистичної звітності та матеріалів слідчої і судової практики розкриваються віктимологічні особливості жертв відносно яких вчиняються корисливо-насильницькі злочини іноземцями у складі організованих груп, визначається їх сутність, а також на основі зібраних соціально-демографічних, кримінально-правових та морально-психологічних даних представлено характеристику й проведено їх класифікацію.

Вивчення механізму вчинення корисливо-насильницьких злочинів іноземцями у складі організованих груп (спосіб вчинення, вибір жертви) дозволило виокремити такі основні типи жертв: цільові – жертви, яких завчасно, цілеспрямовано, з готуванням, було обрано для посягання; ситуативні – особи, які випадково стали жертвами злочину у сприятливих для злочинця ситуаціях (цьому сприяли безвідповідальне ставлення до власного майна, алкогольний стан, неухважність, хизування статками, перебування у малолюдних та неосвітлених місцях тощо); латентні – (особа, яка реально постраждала від злочину, але з певних причин цей факт залишився невідомим для офіційного обліку).

Ключові слова: особа, жертва, потерпілий, злочин, група, віктимність, користь, насильство, іноземці.

Постановка проблеми. Кримінологічний пошук нових (альтернативних) методів запобігання злочинам усе частіше орієнтує вчених на проблеми жертви суспільно небезпечних діянь, чинники, що визначають здатність окремих осіб та їх груп у певних ситуаціях ставати об'єктом посягань, учинених з різних мотивів. Однак, до цього часу, в кримінологічній науці не сформовано цілісного уявлення про специфічні напрями комплексного використання органами влади та інституціями громадянського суспільства засобів і методів віктимологічного характеру, у тому числі й щодо корисливо-насиль-

ницьких злочинів, що вчиняються іноземцями у складі організованих груп, з унесенням пропозицій до законодавства, а також стосовно проведення правоохоронними органами організаційно-управлінських і превентивних заходів на загальному та спеціальному рівнях.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Окремі аспекти поведінки жертви кримінальних правопорушень, заходи віктимологічного запобігання в контексті етнічної складової висвітлювали: С. В. Албул, А. М. Бабенко, Н. В. Бондаренко, Б. М. Головін, О. М. Гумін, О. М. Джужа,

А. В. Калініна, А. М. Корягіна, С. С. Косенко, А. П. Мозоль, А. Ф. Мота, Д. О. Назаренко, А. В. Новіченко, Ю. В. Орлов, В. І. Олефір, С. О. Павленко, М. В. Підболячий, Ю. І. Римаренко, В. Г. Севрук, Ю. О. Стрелковська, В. О. Туляков, С. О. Філіппов, О. Ю. Юрченко та інші.

Напрацювання зазначених та інших дослідників становлять теоретичне підґрунтя для вирішення численних практичних проблем й мають важливе значення для предмету статті. Однак аналіз слідчої-судової практики показує, що в нинішніх умовах, вельми актуальними є питання віктимологічних особливостей жертв відносно яких вчиняються корисливо-насильницькі злочини іноземцями у складі організованих груп.

Мета статті – надання характеристики та встановлення віктимологічних особливостей жертв відносно яких вчиняються корисливо-насильницькі злочини іноземцями у складі організованих груп в Україні.

Виклад основного матеріалу. Злочинець, жертва і ситуація настільки тісно пов'язані поміж собою, що становлять єдину систему, яка може існувати лише за наявності усіх вказаних компонентів. Відповідно, конкретні життєві ситуації, у яких перебуває особа перед вчиненням стосовно неї кримінального правопорушення, значною мірою визначає її соціальну роль, належність до соціальної групи (етнічної, професійної тощо), спосіб життя [10, с. 44; 9, с. 126].

Процес підвищення уразливості населення перед злочинністю, що створює умови для перетворення членів суспільства на жертв злочинності називається віктимізацією [5]. Віктимність може мати індивідуальний, масовий, а також видовий характер. Як зазначає український дослідник у галузі віктимології С. С. Косенко: «віктимність – це сукупність якостей особи, яка обумовлює або може обумовити її неправильну, неоптимальну поведінку у криміногенній ситуації. У результаті у цієї особи зростає вірогідність стати жертвою злочину» [11, с. 77]. За таких умов мова йде про видову віктимність, яка відображається у відносній «схильності» через низку обставин окремих людей ставати жертвами певних видів кримінальних правопорушень, наприклад, крадіжок, шахрайства, тяжких тілесних ушкоджень тощо [17, с. 94].

Особливий інтерес становлять жертви з віктимологічними девіаціями, тобто особи, яким з огляду на певні соціальні чи фізіологічні характеристики притаманна підвищена схиль-

ність стати жертвою злочинного посягання [12, с. 18]. Аналізуючи головні ознаки потерпілих фізичних осіб від корисливо-насильницьких злочинів учинених іноземцями у складі організованих злочинних груп в Україні, візьмемо за основу трирівневу структуру за аналогом тієї, за якою наведена нами кримінологічна характеристика особи-злочинця. З урахуванням специфіки цієї структури у ракурсі віктимологічного запобігання зазначимо про типові соціально-демографічні, кримінально-правові і морально-психологічні ознаки жертв злочинних посягань.

Аналіз емпіричних даних дав змогу зробити висновок, що найвищий рівень віктимності в досліджуваній категорії суспільно-небезпечних діянь мають жінки. Водночас, кількість жертв жіночої статі лише у відносно незначній кількості переважає кількість жертв-чоловіків та складає 59,1% і 40,9 % відповідно. Проте, встановити їх точне співвідношення об'єктивно неможливо. Це обумовлено різноманітними причинами: і суттєвою похибкою під час підрахунку, і відносно незначним обсягом вибірки, і високим рівнем латентності, і низьким рівнем розкриття таких злочинів тощо.

За національністю значну більшість потерпілих становлять громадянами України (91,4 %). Відповідний відсоток свідчить, що практично завжди іноземці спрямовують корисливо-насильницькі посягання безпосередньо на етнічне населення України (на їх життя, здоров'я, безпеку, майно). Однак зазначений відсоток не виключає віктимологічної загрози для самих іноземців, оскільки на практиці зустрічаються випадки, коли жертвами злочинів організованих груп, сформованих на етнічній основі, стають представники їхньої ж діаспори. Групу жертв та злочинців, які були вихідцями з однієї держави (6 %) складають переважно громадяни Росії (19 %), Грузії (28 %) та Азербайджану (35 %). До того ж, окрім вказаної вище практики, у злочинному середовищі періодично відбувається перерозподіл території сфери впливів, тоді жертвами стають як лідери цих груп, так і рядові учасники (особи пов'язані із злочинним угрупованням). Серед потерпілих іноземців, було встановлено значний відсоток осіб, які не перебували в Україні на законних підставах (23 %).

Варто відзначити, що тривале перебування у стані нелегального мігранта, усвідомлення безвихідності свого становища, відсутність реального вибору варіанту поведінки і залеж-

ність від випадкового збігу обставин, опосередкованість груповою ізоляцією і обмеженістю соціальних контактів без сумніву призводить до посилення віктимної активності [1, с. 113].

В. Г. Севрук зробив слушний висновок, що нелегальні мігранти стають жертвами злочинних організацій через низку причин, які, з-поміж іншого, зумовлюють нелегалів брати участь у організованих злочинних групах, спільний інтерес яких – швидкий заробіток [15, с. 441]. На думку В. О. Павлової, незаконне перебування поділяє мігрантів на тих, хто вже прибув з метою незаконного заробітку, тим самим формуючи кримінальні угруповання, або тих, хто вже належав до них на території іншої держави, та на мігрантів, які приїхали на заробітки та потрапили під вплив злочинності, тобто стали «жертвами» випадку, ситуації, що змусила їх вдатися до вчинення злочинів під натиском більш сильного криміналітету певного регіону країни, де вони перебувають, чи жертвами взагалі злочинів, які вчиняються проти них в силу їх віктимних властивостей та соціального становища [14].

Аналіз міжнародних звітів щодо результатів запобігання нелегальній міграції та торгівлі людьми теж доводить, що нелегальні мігранти є найбільш уразливою категорією осіб, які піддаються різним формам експлуатації з боку організованої злочинності [18]. Крім того, нелегальна міграція завжди має високий рівень латентності, що дає можливість для формування більш стійкого організованого характеру такої злочинності, яка приховується корупційними зв'язками з державними органами, що дає можливість кримінальним угрупованням, до яких входять мігранти, здійснювати злочинні дії [13, с. 217; 14].

Найбільш уразливою категорією від корисливо-насильницьких злочинів учинених іноземцями у складі організованих злочинних груп є особи віком від 18 до 35 років. Вони склали 46,5 % від загальної кількості потерпілих (як чоловіків, так і жінок). Найменше злочинних посягань було зафіксовано щодо осіб віком до 18 років (11 %) та осіб віком понад 60 років (16,7 %). На час вчинення кримінально-протиправних дій, серед постраждалих осіб чоловічої та жіночої статі були одружені 18 %, заміжні 23,2%, інші перебували у фактичному шлюбі 15,4 % і 12,6 % відповідно.

Освітній рівень є вищим за аналогічні показники злочинців, зокрема, базова середня та повна загально-середня освіта зафіксована

у 91,4 %, середньо спеціальна (молодший бакалавр) у 24,2 %, а частка осіб із базовою вищою і повною вищою освітою склала відповідно 45,3 %.

Варто наголосити, що низький освітній і культурний рівень, а часом і повна відсутність знань про кримінальне та адміністративне законодавство нерідко призводить до цілковитого невміння оцінити обстановку, можливі наслідки та небажання звернутися до правоохоронних органів, що здійснюють захист інтересів особи. Разом з тим, не можна заперечувати того профілактичного і виховного впливу, яку може мати правова пропаганда, особливо на осіб, схильних до віктимної поведінки. «Норма може не бути представлена у феноменальному полі свідомості в розгорненому і точному формулюванні, але вона може перебудувати мотиваційну систему людини таким чином, що певні її чинники і лінії поведінки будуть для неї «закриті», виключені і вона оцінюватиме їх як неприпустимі [2, с. 144–145]. Власне тому, необхідно активізувати правове виховання громадян, яке включає: правову пропаганду (усну і друковану); правове навчання (правова освіта в юридичних вузах, правове навчання в системі підвищення кваліфікації і перепідготовки кадрів), правову просвіту (роз'яснення права у формі усних, письмових консультацій і бесід, зустрічей з працівниками правоохоронних органів тощо), виховний вплив закону, юридичної практики (на стадіях правотворчості, обнародування законодавчих актів) в процесі правозастосування [3, с. 104].

Щодо статусів й соціальних ролей нами встановлено, що найбільш кримінально-уразливими професійними категоріями є приватні підприємці (25,4 %), державні службовці (19,7 %), працівники у сфері обслуговування, будівництва, логістики, виробництва та торгівлі (18,2 %); працівники правоохоронних органів (3,4 %), військовослужбовці (2,6%), фрилансери (1 %, різнороби (2,1 %), фермери (10,3 %), домогосподарки (1,8 %), пенсіонери (6,1 %); студентки коледжів та університетів (9,4 %).

Особливу ретельність у готуванні до вчинення злочинів та проявлену жорстокість під час досягнення злочинної мети було здійснено щодо приватних підприємців, учасників тіншових актів, а також корумпованих чиновників. Серед них можна відокремити такі типові групи: 1) жертви, відносини яких зі злочинцем розвивалися як у компаньйонів по бізнесу (31 %); 2) конкуренти по бізнесу (16 %); 3) жер-

тви, не пов'язані зі злочинцями діловими відносинами (53 %).

Проведений аналіз соціального та матеріального становища потерпілих від найбільш масових корисливо-насильницьких злочинів (грабежів, розбоїв, вимагань, умисних вбивств із корисливих мотивів тощо) засвідчує про очікувану потенційно вищу віктимність, пов'язану з рівнем доходів і платоспроможністю економічно активних та матеріально самодостатніх верств населення. За інших умов по мірі зменшення прибутків зазвичай знижується і рівень віктимності потенційних жертв. Потерпілими від насильницького викрадення транспортних засобів більше, ніж за вибіркою загалом, стають особи середнього матеріального достатку. Проте, що стосується торгівлі людьми, то у цих випадках, майновий стан жертв не має суттєвого значення.

Наведені соціально-демографічні ознаки потерпілих дозволяють жертв корисливо-насильницьких злочинів учинених іноземцями у складі організованих злочинних груп поєднати у такі групи: а) громадяни, які мають високий професійний статус та фінансову заможність (зокрема, підприємці, банкіри, політичні діячі тощо); б) особи, що випадково опинилися в ситуації злочину (зазвичай їх віктимна поведінка мала необачливий й легковажний характер); в) представники криміналітету (участь осіб у злочинній криміногенній ситуації часто перетворює їх у жертв, зокрема під час «розборок» між злочинними організаціями при виконанні конкретного зобов'язання, завдання, перерозподілу сфер впливу тощо [7; 8, с. 347]).

Звернемо увагу, що при вимаганні, викраденні людей, або торгівлі останніми, особисте знайомство вказує на не випадковість вибору потерпілих. Сумарно понад третину вимагачів і більшу половину викрадачів людей з їх жертвами пов'язували трудові, бізнесові та інші минулі зв'язки, у тому числі, і незаконні спільні справи, з огляду на які злочинці були добре обізнані про матеріальне становище та рівень доходів (у тому числі нелегальних) потенційних потерпілих. Як засвідчує практика, при замовних убивствах, зазвичай замовників поєднували з потерпілими бізнес-стосунки, єдиний конкурентний простір, на тлі чого виникали конфлікти інтересів, що породжували корисливі мотиви (перерозподіл сфер впливу, заволодіння часткою спільного майна, правом на нерухомість, контрольним пакетом акцій, небажання ділитися прибутками із бізнес-парт-

нерами, ліквідація конкурентів тощо). Досить часто перед замовним убивством потерпілим через посередників висловлювалися погрози і різного роду пропозиції. Водночас, навіть такі відверті передвісники криміногенних загроз не сприяли відверненню смертельної небезпеки й особи продовжували лінію віктимної поведінки, аж до настання фатальних наслідків. При цьому виконавці відповідних злочинів, зазвичай, не мають особистих стосунків із потерпілими [4, с. 284–285].

Беззаперечно, важливим віктимологічним чинником виступає і попередній негативний життєвий досвід потерпілого. За нашими даними, 20,2 % потерпілих раніше були засуджені; ще 31,3 % притягувались до адміністративної відповідальності, з них 18 % неодноразово. Тобто, майже кожний четвертий потерпілий до вчинення по відношенню до нього кримінально-протиправного посягання мав власний досвід протиправної, антигромадської, або злочинної діяльності, що накладало негативний відбиток на характер його поведінки, спосіб дозвілля, місця перебування, коло знайомств тощо.

На думку О. М. Гуміна, особи жіночої статі помилково вважають самих себе винними у тому, що над ними вчинене насильство, можуть розглядати його як заслужене покарання за реальні або уявні помилки, не відчують того, що порушуються їхні права, схильні все вибачати насильнику, нерідко соромляться оприлюднювати факти насильства та звертатись по допомогу до правоохоронних органів чи соціальних служб, що характерно здебільшого для сексуального насильства [6, с. 211]. Окрім статі, на ставлення постраждалої особи до насильства й на заходи реагування також впливають інші чинники, такі як раса, інвалідність, вік, релігія, статус іммігранта, етнічне походження тощо. Наприклад, діти, жінки-мігранти та шукачі притулку, постраждали від конфлікту, роми та жінки з інвалідністю зіштовхуються з більшим ризиком корисливого насильства і його непропорційно негативними наслідками. Обмежені знання про свої права, недостатнє знання мови, упередження та стереотипи можуть перешкоджати їм отримувати підтримку й послуги.

Ступінь підвищеної віктимності напряму залежить від виду маргінальності конкретного індивіда або групи (периферійної чи пограничної). Нерідко представники маргінальних груп стають жертвами організованої злочинності,

тим самим обумовлюючи її відтворення та розширення [16, с. 15]. Проведене дослідження підтвердило віктимогенну роль фонових явищ, незалежно від перебування у маргінальному середовищі, або без такого (32 % потерпілих на момент вчинення злочину перебували у стані алкогольного сп'яніння). Перебування у стані викликаному вживанням алкогольних напоїв робить будь-яку особу привабливою жертвою насильницького злочинця та певною мірою фактором, що провокує насильницьке посягання. Так, порівняно вищий відсоток перебування потерпілих від грабежів і розбоїв у стані алкогольного сп'яніння пояснюється ситуаційним характером цих злочинів. Злочинці вистежували перехожих напідпитку і нападали переважно вночі у неосвітлених та малолюдних місцях. Тобто, стан сп'яніння виступає як каталізатор, що сприяє як прискоренню, так і полегшенню злочинного посягання.

Отже, корисливо-насильницькі злочини учинені іноземцями у складі організованих злочинних груп можуть провокуватись не тільки рисами та якостями жертви, але й безпосередньо її діями. У механізмі вчинення злочину виявляються найрізноманітніші морально-психологічні особливості потерпілих, особливо жінок, зокрема, статева розбещеність, схильність до вживання алкогольних напоїв і наркотичних засобів, жадібність, пасивність, довірливість, доброта, тактовність, ввічливість, рішучість, хоробрість, фізична слабкість тощо. Проте, поведінка особи в конкретній передкримінальній і кримінальній ситуаціях може бути і нейтральною, у разі якщо це не сприяє її віктимізації, але ця особа обрана злочинцем саме в силу властивій їй віктимності. Така поведінка характерна для ситуацій, коли злочинець в якості жертви вибирає фізично хвору людину, або похилого віку, розраховуючи на те, що останні не зможуть чинити опір, повідомити про те, що трапилось в правоохоронні органи тощо. Однак, слід констатувати, що з легалізацією приватного підприємництва, зростанням комерційної активності, функціонуванні різних відкритих реєстрів та баз даних, можливості злочинного світу за вибором об'єкта і жертви істотно зросли (зокрема, за допомогою повій, впровадження інформаторів, моніторингу соціальних мереж, постійного стеження тощо).

Під час проведення інтерв'ювання із засудженими за вчинення корисливих насильницьких злочинів нами було поставлено питання: «З яких критеріїв ви виходили при плануванні

злочинів та виборі потенційних потерпілих?» – зокрема, було отримано такі відповіді: з інформації «навідників» – 30,2 %; злочин мав ситуаційний характер, а вибір потерпілого здійснювався спонтанно за візуальною оцінкою зовнішності та враховуючи умови обстановки та відсутність свідків – 18 %; потерпілий демонстрував матеріальні блага, публічно витрачав кошти, купував дорогі предмети побуту тощо – 10 %, припущення про доходи та статки вираховувались виходячи з наявності інформації отриманої від попереднього знайомства з потерпілим, колишніми діловими (бізнес) зв'язками, специфіки роботи та даних з державного реєстру декларацій осіб уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування – 28 %, особистої упевненості про наявність значних коштів – 8,3 %; переконаності у неспроможності потерпілого чинити опір (особа жіночої статі, самотності проживання, похилий чи неповнолітній вік тощо) – 6,4%.

Виходячи з отриманих емпіричних даних, варто констатувати, що при розгляді віктимологічних особливостей особи вольові й інтелектуальні риси доречно об'єднати в одну систему і розглядати як інтелектуально-вольовий стан жертви, адже, як показує практика, під час прийняття певного рішення в критичній ситуації інтелектуальні та вольові компоненти психіки взаємодіють і функціонують як один механізм. При цьому воля забезпечує перехід від пізнання (пізнавальні процеси) і переживання людини (емоційні процеси) до практичної діяльності. З її допомогою людина організовує свою діяльність і керує своєю поведінкою. Отримані результати свідчать, що більшість потерпілих виявилися неготовими до корисливо-насильницького посягання проти них, тому в екстремальній ситуації діяли імпульсивно й ризиковано. З проведених бесід із засудженими було встановлено, що найбільше екзальтувало агресію нападників активний опір, крики про допомогу і погрози, що могло спровокувати незаплановане спричинення більш тяжкої шкоди здоров'ю, явно неспіврозмірної вартості вилученого майна.

Завершуючи надання характеристики та встановлення віктимізаційних властивостей жертв, пропонуємо останніх відповідним чином класифікувати, а саме: 1) за громадянством держави: громадяни України; іноземці; особи без громадянства; 2) залежно від статі: чоловіки; жінки; 3) залежно від віку: малолітні, неповнолітні, повнолітні особи; 4) залежно від виду вчиненого злочину: жертви грабежів, роз-

бійних нападів, вимагання, незаконних заволодінь транспортними засобами тощо; 5) залежно від тяжкості: жертви тяжких та особливо тяжких злочинів; 6) залежно від використання насильства: фізичне; психологічне; фізичне й психологічне одночасно; 7) залежно від заподіяної шкоди: майнова, фізична-майнова, моральна шкода; 8) залежно від соціальної ролі та належності до соціальної групи (етнічної, професійної тощо), способу життя, зайнятості: жертви, відносини яких зі злочинцем розвивалися як у компаньйонів по бізнесу; конкуренти по бізнесу; жертви, не пов'язані зі злочинцями діловими відносинами; 9) залежно від використання різних засобів та предметів щодо нейтралізації жертви, охоронної сигналізації, сторожових псів тощо: зброя (холодна, пневматична, травматична, вогнепальна), газові балончики, викрутки, шнури, удавки, інші побутові предмети та інструменти чи без таких.

Висновки. Найчастіше жертвами групового вчинення корисливо-насильницьких злочинів стають громадяни України та мешканці великих міст (72,0 %), особи жіночої статі (59,1 %). Вікові показники осіб коливаються у межах від 30 до 50 років (58 %), а також від 51 років і старше (24 %). У 65 % до жертв застосовувалися фізичне насильство та 35 % психологічне насильство. Коефіцієнт зайнятості жертв суспільно корисною працею становить: приватні підприємці (25,4 %), державні службовці (19,7 %), працівники у сфері обслуговування, будівництва, логістики, виробництва та торгівлі (18,2 %); працівники правоохоронних органів (3,4 %), військовослужбовці (2,6%), домогосподарки (1,8 %), пенсіонери (6,1 %); студентки коледжів та університетів (9,4 %). Усі потерпілі мали зовнішні матеріальні ознаки віктимності (будинки, автомобілі, успішний бізнес). Приблизно 30 % жертв були попередньо знайомі зі злочинцем. У багатьох випадках жертви є невідповідними. Близько 35 % потерпілих були втягнуті у злочинну діяльність, ставали учасниками таких угруповань (пособниками).

Виокремлені основні віктимізаційні особливості жертв, а саме: фінансова забезпеченість (демонстрація розкішного життя, значних доходів, вихваляння та зухвалість у витратах чи придбанні вартісного майна); необачливий й легковажний характер поведінки, зокрема, у стані обумовленому фоновими явищами; ексцес злочинної діяльності (жертви корисливо-насильницьких дій у зв'язку із «розборками» між організованими групами та злочинними органі-

заціями, а також жертви пов'язані із виконанням неправомірного зобов'язання, вчиненням корупційних дій, тіньових схем, перерозподілом сфер впливу тощо); проживання в умовах маргінального середовища; нелегальний статус перебування в країні.

Список використаних джерел:

1. Албул С. В. Кримінологічна характеристика корисливо-насильницьких злочинів відносно іноземних громадян: дис. ...канд. юрид. наук. 12.00.08. Одеса. 2005. 194 с.
2. Бедриківський В. В. Кримінологічна характеристика та заходи запобігання бандитизму: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ. 2010. 235 с.
3. Белінський П. Є. Етнічне бандоформування : концептуально-теоретичний, практичний аспекти. *Проблеми боротьби з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою*. 2001. Т. 22. С. 114–121.
4. Головкін Б. М. Корислива насильницька злочинність в Україні: феномен, детермінація, запобігання : монографія. Харків : Право, 2011. 440 с.
5. Головкін Б. М. Кримінологічне поняття віктимізації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2015. № 2. С. 93–96.
6. Гумін О. М. Особливості кримінологічного аналізу жертв насильницьких злочинів. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2009. Вип. 3. С. 209–218.
7. Джужа О. М. Запобігання злочинам: кримінологічно-віктимологічна парадигма: монографія. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2015. 331 с.
8. Жаровська Г. П. Теорія та практика протидії транснаціональній організованій злочинності в Україні : дис. ... докт. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2019. 592 с.
9. Корягіна А. Генезис злочинної поведінки. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 1. С. 123-132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2016_1_14
10. Корягіна А. М. Вплив взаємовідносин жертви та злочинця на виникнення, розвиток та наслідки злочину: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2011. 233 с.
11. Косенко С. С. Віктимологічна профілактика статевих злочинів щодо неповнолітніх: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2004. 213 с.
12. Кримінологічна віктимологія: навч. посіб. / Моїсєєв Є. М., Джужа О. М., Василевич В. В. та ін.; за заг. ред. проф. О. М. Джужі. Київ : Атіка, 2006. 352 с.
13. Павленко С. О. Тактика виявлення та документування оперативними підрозділами нелегальної міграції як однієї зі сфер діяльності орга-

- нізованої злочинності. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 147. С. 210-228.
14. Павлова В. О. Нелегальні мігранти як учасники та як жертви організованої злочинності. *Перспективи*. 2013. № 4. С. 77–78.
15. Севрук В. Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: теорія та практика: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 1092 с.
16. Стрелковська Ю. О. Маргінальні групи в структурі організованої злочинності: кримінологічне дослідження : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Одеса, 2008. 20 с.
17. Юрченко О. Ю. Роль віктимної поведінки потерпілих при вчиненні тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2004. 188 с.
18. People smuggling in Europe comparable to the illegal drugs market, warns report. URL: www.independent.co.uk/news/world/europe/people-trafficking-smuggling-refugees-migrantseuropol-a7621586.html.
-

Posudevskiy I. V. Victimology characteristics of victims regarding selfish-violent crimes committed by foreigners as part of organized groups in Ukraine

The criminological search for new (alternative) methods of crime prevention increasingly focuses scientists on the problems of victims of socially dangerous acts, factors that determine the ability of individuals and their groups in certain situations to become the object of encroachments committed for various reasons.

The article emphasizes that, today, the criminological search for effective measures to prevent criminal offenses increasingly focuses scientists on the problem of the victim, the factors that determine the ability of individuals and their groups in certain situations to become the object of violations committed for various reasons. However, until now, criminological science has not formed a coherent idea about the use of victimological characteristics in the implementation of preventive measures of influence at different criminological levels.

It has been proven that the selection of a potential victim of selfish and violent crimes committed by foreigners as part of organized groups is due to a selfish motive, in particular, the desire to obtain material assets illegally. On the basis of a systematic analysis of theoretical scientific provisions, statistical reports and materials of investigative and judicial practice, the victimological features of victims against whom self-interested and violent crimes are committed by foreigners as part of organized groups are revealed, their essence is determined, as well as on the basis of collected socio-demographic, criminal-legal and characteristics of moral and psychological data are presented and their classification is carried out.

The study of the mechanism of self-interested and violent crimes committed by foreigners as part of organized groups (method of commission, choice of victim) made it possible to single out the following main types of victims: targeted – victims who were chosen for assault in advance, purposefully, with preparation; situational - persons who accidentally became victims of a crime in situations favorable to the criminal (irresponsible attitude towards one's own property, drunkenness, inattention, flaunting one's wealth, staying in sparsely populated and unlit places, etc. contributed to this); latent - (a person who actually suffered from a crime, but for certain reasons this fact remained unknown for official accounting).

Key words: person, victim, victim, crime, group, victimhood, benefit, violence, foreigners.